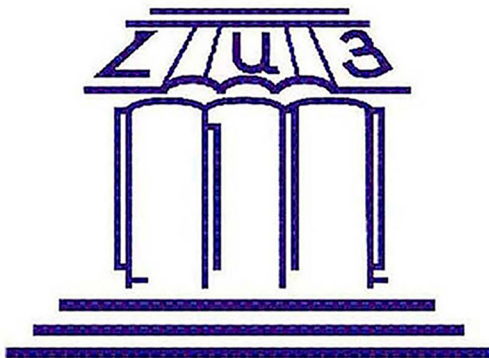

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նշ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

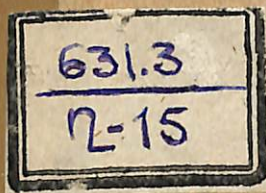
պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Упреждающе
Зрелищно

1931

531.3

12-15

Ս. Խ. Հ. ՀՈՂԺՈՂԿՈՄԸՏ

ԻՍՏԻՏՈՒՏՆԵՐԿԱՆ ՀԵՆՐԵՄԻ ՉԵԼԻ ԳՐԱԳՐԱՐԱՆ

04 AUG 2000

Ա. ԴԱԶԱՐՅԱՆ

ՏՐԱԿՏՈՐԸ ՅԵՎ ՆՐԱ
ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ — 1931

18.06.2013

16171

12678 - 57

Հրատ. № 1497

Դրատեպ. № 6146 (Բ) Պատվեր 85, Տիրած 3000.

Պետհրատի տպարան Յերևանում

ՏՐԱԿՏՈՐԸ ՅԵՎ. ՆՐԱ ՍՇԽԱՏԱՆՔԸ

Մի քան տարի առաջ մեր գյուղացուն անձանոր
սրակսորը այժմ դառել է նրա ամենօրյա պահանջի առա-
կան:

Տրակսորը արագաշարժ է. նա այնքան ուժ ունի,
վոր կարող է փոխարինել 20—30 ու ել ավելի լծկան
անասունների, սրակսորը սրանց նման հոգնել չգիտի:

Տրակսորի դեկավարելը առանձին Ֆիզիկական ուժ
չի պահանջում, — միայն պահանջվում է հմտություն նրա
հետ վարվելու՝ խնամալով վերաբերվելու տեսակետից. նրա
լեզուն հասկանալ է հարկավոր.

Տրակսորի ոգսագործումը շահավետ է, յեթե նա աշ-
խատում է խոտեր հողակտորներում. մանր ան-
հասական ճնշաստություններում անազին ժամանակ է վաշ-
նըվում հանախակի պտույտներ անելու ու մի հողակտորից
մի այլ հողակտոր անցնելու բնթացում:

Փորձը Հայաստանում ցույց է տալիս, վոր, յերբ հո-
ղակտորը խոտեր է, սրակսորը որեկան վարում է 2—3 հեկ-
տար, իսկ մանր հողակտորներում՝ միջին հաշվով 1 հեկ-
տար. այս վերջին դեպքում վարի ինքնաշարժի կրկնակի
բարձր է լինում:

Տրակսորի այս մի ֆանի էլական հատկություններն
ու առավելություններն իսկ բավական ելին, վոր նա դառ-

նար գյուղատնտեսության վերականգնման բնագավառում հիմնական պահանջ:

Խ. Միության մեջ գյուղատնտեսությունը արդեն անցել է իր վերականգնման շրջանը, այժմ ջանքեր են քափում փոշի միայն գյուղատնտեսությունը համել իր յեսամնաց դուրքունից, լայն տեղ տալ մեքենայացման, տնտեսության ռացիոնալ ձևեր կիրառելուն, այլ յեմ այն դեմը սոցիալիստական ռեկտրիվա. արագորեն չեանում են մանր տնտեսական տնտեսությունները, տեղի տալով կոլտնտեսություններին, մանր կոլտնտեսությունները միանում են, ել ավելի ուժեղ կոլտնտեսություններ տալը բերում:

Գյուղատնտեսության վերականգնման գործում մեծ է տակտի դերը:

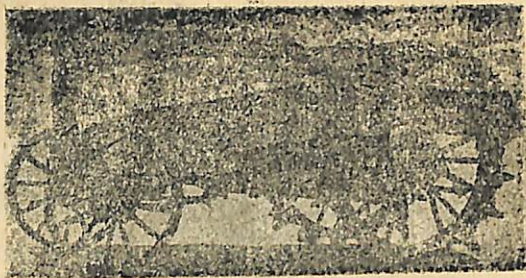

ՏՐԱԿՏՈՐՆԵՐԻ ՏԵՍԵՆԵՐԸ ՇԵՂ ՆՐԱՆՆ ԿԱՏԱՐԵԼԻԸ
ՇՈՒՇՏԱՆՔՆԵՐԸ

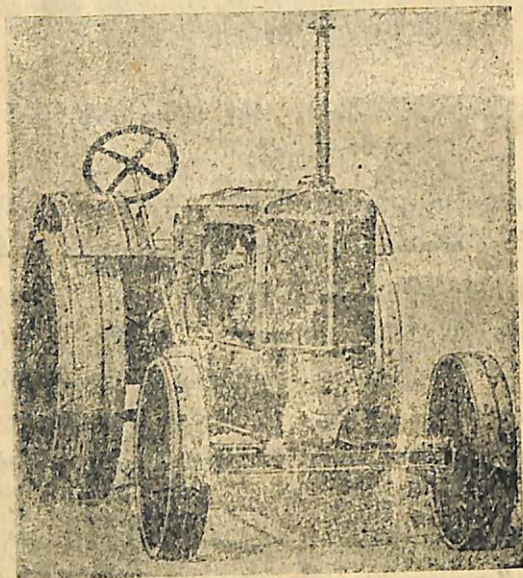
Գյուղատնտեսական տարրերը աշխատանքները համար պատրաստվում են տարրեր տեսակի և ուժի տրակտորներ: Ներկայումս նրանք բաժանվում են յերկու խմբի.

1. Անիվալոր տրակտորներ—ինչպիսիք են մեղ մոտ «Փորդզոն», «Ինտերնացիոնալ», «Ալլիս-Չալմերս», «Կեյս» և «Փարմալլ» տրակտորները:

2. Թրեկուրավոր տրակտորներ՝ վորպիսիք են «Կատերպիլլար», «Կլեարակ» և ուրիշները:

Անիվալոր տրակտորներից արժե առանձնապես հիշատակել—«Փարմոլլ» և «Դու-ոլլ» տրակտորները, վորոնք հարմարեցվում են հա-

կապես միջարքային կուլտուրաներ մշակելու համար։ Բոլորիս հայտնի յե, վոր բամբակի քաղ-հանը—թե ձեռքով և թե ձիով դժվարին ե և յերկար ժամանակ ե խլում, ել չենք ասում, վոր բամբակի ցանքսը մի շարքային շարքացա-նով պահանջում ե հսկայական ջափերով մարդ-կային և կենդանի ուժ։ Իսկ «Փարմոլլ» տրակ-տորը միանգամից աշխատացնելով չորս-շարքա-յին շարքացան որեկան կատարում ե այնքան աշխատանք, վորքան կարող են կատարել 20 մարդ 10 ձի 10 մի շարքային շարքացաններով։

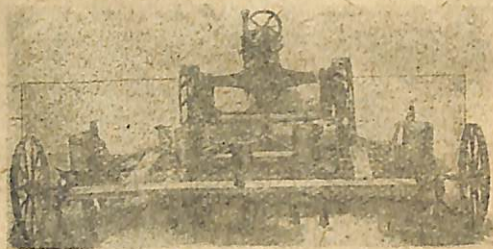

Հայաստանում ամենից շատ տարածված են անիվալոր տրակտորներ։ Թրեկուրավոր, կամ միջ-շարքային կուլտիվացիայի համար պատրաստ-ված տրակտորները դեռ չեն մուտք գտել։ Հե-

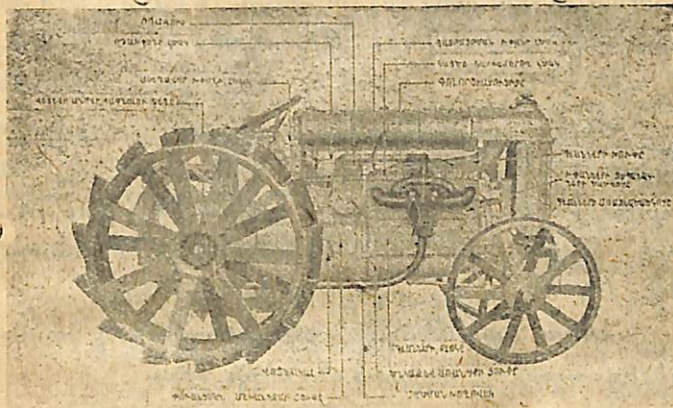
տագաւ տարիների համար պետք է ավելի մեծ ուշադրութիւն դարձնել ներմուծելու համար թրթուրավոր և «Ֆորմալ» տիպի տրակտորներ, վորոնք ունեն մեծ առավելութիւններ--մասնավորապես շրովի բամբակացան շրջաններում:

Մեզ մոտ յեղած անիվավոր տրակտորներից ամենից շատ տարածված են «Փորզգոն», ապա «Խնտերնացիոնալ» և վերջերս «Վալլես» սիստեմի տրակտորներ:

Ամենից փոքր ուժանոց տրակտորները «Փորզգոններն» են: Մեր հողային պայմաններում

«Փորզգոն» սիստեմի տրակտորները իրենց ախպես չեն արդարացնում, ինչպես մյուս սիստեմի տրակտորները--այդ պետք է լինի պատճառը, վոր այսուհետ ձեռնպահ պետք է մնալ «Փորզգոններ» ներմուծելուց:

Յեղած «Խնտերնացիոնալ» տրակտորներից փոքրերը 10—20 ձիու ուժանոց են, իսկ մեծերը 15—30 ձիու ուժանոց: Մեզ մոտ փոքրերը ավելի շատ են տարածված:

Տրակտորների ոգտագործման բնագավառը քանի գնում լայնանում է. այժմ տրակտորներ պատրաստվում են վոշ թե միայն գյուղատնտեսութեան, այլ և արդյունաբերութեան և ճանապարհների շինարարութեան բնագավառներում ոգտագործելու համար: Այդ է պատճառը, վոր

վերջերս տրակտորների կառուցվածքը այնպես են կատարելագործում, վորպեսզի հնարավոր լինի հարմարեցնել զանազան բնույթ կրող աշխատանքների: Այդ տեսակետից մի շարք անիվավոր տրակտորներ այնպես են շինված, վոր ամեն անգամ, յերբ պահանջ զգացվի կարողանան անիվները փոխարինել թրթուրավոր հարմարություններով:

Բոլոր գոյություն ունեցող անիվավոր տրակտորների մեծ մասը միջին ուժանոց են, այսինքն 10—20-ից մինչև 20—35 ձիու ուժ: Իսկ թրթուրավոր տրակտորները մեծ մասամբ 30, 40, 60 ու ել ավելի ուժանոց են:

Հիմա ծանոթանանք տրակտորներով կատարելիք տարբեր աշխատանքների հետ:

ՏՐԱԿՏՈՐԸ ՎԱՐՈՒՄ Ե

Գյուղատնտեսական աշխատանքներից ամենածանրը վարն է: Տրակտորը կարող է վարել

յերկու, յերեք, չորս, վեց, ութ ու ել ավելի խոփանի գութաններով, նայած թե տրակտորը ինչ ուժանոց է:

Հայաստանում աշխատող տրակտորները 10—20, 15—30, 20—30, 18—32 ուժանոց են: Առաջին թվերը ցույց են տալիս իսկական քաշողական ուժը, վորով տրակտորը իր յեռեկց գութան, կամ այլ մեքենա տանում է, իսկ յերկրորդ մեծ թվերը ցույց են տալիս, թե տրակտորը քանի ուժ կարող է զարգացնել ծնկաձև առանցքի, կամ փոկազնաց անիվի (շկիվի) վրա: Որինակ, յեթե 10—20 ուժանոց տրակտորը վարում է, նա գործածում է 10 ձիու ուժ այդ աշխատանքի համար, սակայն յերբ այդ նույն տրակտորը կանգնած՝ աշխատեցնում է կախող մեքենան, նա զարգացնում է և ոգտագործում է մինչև 20 ձիու ուժ:

Ուժի պակասումը տրակտորի շարժման ժամանակ բացատրվում է նրանով, վոր զարգացրած ուժի մի մասը ծախսվում է տրակտորը փոխադրելու համար, մյուս մասն էլ ծախսվում է տրակտորի զանազան փոխանցման մեխանիզմներում առաջացած շփումները հաղթահարելու համար:

Բազմախոփանի գութաններով (5—2) աշխատող տրակտորները ավելի մեծ են լինում, ծանր

և մեծ մասամբ թրթուրավոր տեսակից: Մեզ մոտ յեղած տրակտորները աշխատում են յերկու կամ յերեք խոփանի գութաններով: Մեր հողերը համեմատաբար պինդ են, նրանց դիմադրությունը ավելի մեծ է քան Միութայն ուրիշ հանրապետություններում: Այդ է պատճառը, վոր յեթե «Փորդգոնը» մեզ մոտ յերկու խոփանի գութանով որեկան 2 հեկտար է վարում, Ուկրաինայում նա վարում է 3 հեկտար: Յերբմը պատահում են այնպիսի չոր — կավային տեղեր, վորտեղ «Փորդգոնները» հազիվ կարողանում են աշխատել մեկ խոփանի գութանով:

Զիման կամ խոպան հողերում 6-ից մինչև 8 լուծ յեզ պետք է լծել, վորպեսզի սովորական գութանով որեկան կես հեկտար վարվի: Այդ կես հեկտարի համար բացի այդքան լծկաններից պետք է պարապեն ևս 3-4 մարդ: Դրա փոխարեն նույն չիման հողերը վարելու համար հարկավոր կլինի մեկ 15—30 ուժանոց տրակտոր և մեկ հմուտ տրակտորիստ, վորը փորձված լինելու դեպքում որեկան կվարի 2 և ավելի հեկտար հող, կատարելով այդպիսով չորս անգամ ավելի աշխատանք, քան մաճկալը իր աշխատակիցների և լծկան անասուններիով:

Շատերը կարծում են, իբր թե տրակտորը իր ծանրությամբ տրորում և պնդացնում է

հողը, հետևապես և նպատակահարմար չի նրան վաղ գարնան խոնավ հողերում աշխատացնել: Այդ սխալ է, մասնավորապես թրթուրավոր տրակտորների նկատմամբ: Յեթե համեմատելիս լինենք ձիու սմբակի կամ մարդու վոտքի տեղը խոնավ հողում թրթուրավոր տրակտորի շղթայի տեղի հետ, մենք կտեսնենք հետևյալ պատկերը. մարդու վոտնատեղի տարածությունը կազմում է շուրջ 130 քառ. սմ., ընդունելով, վոր նրա քաշը 64 կգ. (4 փութ) է, ամեն մի քառ. սմ. վրա ընկնում է ավելի քան 0,4 կգ., այնինչ թրթուրավոր տրակտորը, թեև ունի 3.000 կգ.-ից ավելի քաղ, սակայն այն տարածությունը, վորի վրա նա հենվում է առաջ շարժվելիս, այնքան լայն է, վոր մեկ քառ. սմ. վրա ընկնում է 0,3 կգ. ծանրություն: Այդպիսով տեսնում ենք, վոր թրթուրավոր տրակտորով ավելի քիչ կարելի չէ պնդացնել հողը, քան մարդու վոտքով, կամ ձիու սմբակով: Յեվ այդ է պատճառը, վոր վաղ գարնան թաց տեղերում, ուր նույնիսկ ձիերը կարող են թաղվել, թրթուրավոր տրակտորով հնարավոր է աշխատել:

ՏՐԱԿՏՈՐԻ ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Տրակտորի արտադրողականությունը կախում ունի մի շարք ուղեկալի և սուբյեկտիվ

չանգամանքներից: Թվենք դրանցից մի քանիսը:

1. Հողամասի մեծությունը
2. Հողի դիմադրությունը (պինդ լինելը):
3. Տրակտորի ուժից և արագությունից:
4. Տրակտորիստի հմուտ լինելուց:

5. Գութանների խոփերի թվից և մի շարք ալլ պայմաններից, ինչպիսիք են նավթամթերքի փորակ, լուղի փորակը, տրակտորի տեխնիկական զրույթյունը և այլն:

Մեզ մոտ մինչև որս տրակտորների արտադրողականությունը չի հասել այն նորմային, փորը ընդունված է տարբեր սխտեմի և ուժի տրակտորների համար:

10. Միության մի շարք մեծ խորհանդեսություններում և կոլխոզներում տրակտորները աշխատում են որեկան լերեր հերթ (20 ժամ), վարելով փոքր «Խնտերնացիոնալ»-ով 6 հեկտար իսկ մեծ «Խնտերնացիոնալ»-ով 9 հեկտար:

Հողամասի մեծությունը մեծ դեր է խաղում տրակտորի արտադրողականության բարձրացման գործում: Յրված հողերը ստիպում են տրակտորին ավելորդ ճանապարհորդություններ կատարել, իզուր ժամանակ կորցնել և ավելորդ նավթամթերք ծախսել: Վերջին հաշվով ջրված ու իրարուց հեռու ընկած հողամասերում աշ-

խատելիս, տրակտորի աշխատանքը կրկնակի թանգանում է և այդպիսով նա իրեն չի արդարացնում:

Հյուսիսային Կովկասում գտնվող «Գիգանտ» խորհրդային տնտեսությունում տրակտորները զարգացնում են ամենաբարձր արտադրողականություն, փորովհետև այնտեղ համատարած հողամասերը տասնյակ հազար հեկտարների լեն հասնում:

Մեզ մոտ մինչև այժմ լեղած հետազոտությունները ցույց են տալիս, փոր խորհ. տնտեսություններում, ուր հողամասերը մեծ են, տրակտորների արտադրողականությունը ավելի բարձր է, քան բամբակացան շրջանների մի շարք տրակտորային տնտեսություններում: Նույն հետազոտությունները ցույց են տալիս, փոր կոլխոզների հողամասերում—համեմատած անհատական տնտեսությունների հողամասերի հետ տրակտորների արտադրողականությունը դարձյալ բարձր է:

Այնպես փոր տրակտորները չեն սիրում կարճ տարածություններ, թումբեր, միջնակներ, արհեստական սահմաններ, նրանք սիրում են, փոր հողերը լինեն լայն, ընդարձակ, փորպետոզի անընդհատ վազեն և հողը շուռ տան:

Տրակտորների արտադրողականությունը,

ինչպես ասացինք, կախում ունի նաև հողի դիմադրությունից: Մինչև անգամ միևնույն ուժանոց տրակտորները տարբեր հողերում, տարբեր արտադրողականություն են զարգացնում: Հայաստանի հողային պայմանները շատ խայտաբղետ են. կան հողամասեր, վորտեղ «Փորզգոնը» վարում է յերկու խոփանի գութանով, բայց կան և տեղեր, վորտեղ յերկու խոփանի գութանով աշխատելը անհնարին է դառնում:

Արտադրողականության ցուցանիշներից մեկըն էլ տրակտորի ուժն է: Այն կարծիքը, վորը տարածված է անգիտակ շրջաններում, իբր բոլոր տրակտորները միևնույն արտադրողականությունը ունեն—սխալ է: Ավելի մեծ ուժանոց տրակտորը աշխատում է բազմախոփանի գութանով, իսկ փոքր ուժանոց տրակտորը աշխատում մեկ, կամ յերկու խոփանի գութանով: Պարզ է, վոր առաջին դեպքում արտադրողականությունը ավելի բարձր կլինի, քան յերկրորդ դեպքում: Քանի վոր արտադրողականությունը կախված է նաև կցված գութանի խոփերի քանակից, ընդունված է ընդհանուր առմամբ տրակտորի քաջողական յուրաքանչյուր հինգ ձիու ույժին հաշվել մեկ խոփ: Որինակ, յեթե տրակտորի քաջողական ույժը հավասար է 10 ձիու

ույժի, վարի նորմալ պայմաններում նրան հարկավոր է կցել յերկու խոփանի գութան:

«Փորզգոն» կամ «Ինտերնացիոնալ» տրակտորները աշխատում են յերկու խոփանի, իսկ մեծ «Ինտերնացիոնալը» և այլ սխառեմի նույնաչափ կամ ավելի ուժեղ տրակտորները կարող են աշխատել յերեք և ավելի խոփանի գութաններով: Պետք է նկատել, վոր մեր պայմաններում հաճախ մեծ «Ինտերնացիոնալը» աշխատում է նույնպես յերկու խոփանի գութանով:

Յերկու խոփանի գութանները լինում են 12 կամ 14 դյույմ, այսինքը 30 կամ 35 սմ. առ բացող խոփերով: Այնպես վոր յեթե մենք հաշվելիս լինենք փոքր «Ինտերնացիոնալ» (10—20) տրակտորի արտադրողականությունը, ընդունելով, վոր նա կաշխատի յերկու 35 սանտիմետրանոց խոփանի գութանով, կտեսնենք, վոր ընդարձակ հողամասում նա 10 ժամ անընդհատ աշխատելու դեպքում կվարի մինչև 3—3,5 հեկտար: Սակայն մեկ մոտ փաստորեն մեկ աշխատանքի ուրվա ընթացքում փոքր «Ինտերնացիոնալը» 3,5 հեկտարի փոխարեն հազիվ վարում է 2—2,5 հեկտար, այսինքն մեկ հեկտար ավելի պակաս, քան հնարավոր է վարել:

«Փորզգոն» տրակտորը, վորը թեև գործարանի կողմից նշանակված է վարել 10—20 ու-

ժանոց, սակայն՝ փաստորեն նա զարգացնելով ավելի պակաս ուժ, հազիվ կարողանում է աշխատել մեր պայմաններում յերկու 30 սանտիմետրանոց խոփանի գութանով: 10 ժամվա ընթացքում նա կարող է վարել 2—2,4 հեկտար, այնինչն մեզ մոտ փաստորեն վարում է 1—1,5 հեկտար, վորը, ինչպես տեսնում ենք, դարձյալ պակաս է նրա հնարավոր արտադրողականությունից:

ՆԱՎԹԱԲԵՐԵԻ ԺԱՆՈՐ ՅԵՎ ՄԵՎ ՀԵՆՏԵՐ ՎԵՐԻ ԻՆՔՆԵՐՓԵՐԸ

Ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, վոր բոլոր այն տրակտորային տնտեսություններում, վորտեղ աշխատանքը լավ կազմակերպված է, ցածր արտադրողականություն հետ միասին նավթամթերքի ծախսը ամեն մի հեկտարի համար ավելի շատ է լինում, քան ավելի կազմակերպված տրակտորային տնտեսություններում:

Մեծ կոլխոզների և խորհրտնտեսությունների աշխատանքը ցույց է տալիս, վոր տրակտորաոգտագործումը ռացիոնալ կերպով կազմակերպելու դեպքում, նավթամթերքի քանակը ամեն մի հեկտարի համար նվազագույն չափերի յե հասնում: Սպիտակ նավթի քանակը ամեն մի հեկտարի համար մինչև այժմ տատանվել 35 կգ. ից

մինչև 56—60 կգ., իսկ յուրը կազմել է ծախսած նավթամթերքի 15—20 տոկոսը:

Թե վորքան նշանակություն ունի տրակտորաոգտագործման ռացիոնալ կազմակերպումը՝ նավթամթերքը տնտեսորեն ծախսելու համար՝ պարզ կերպով ցույց է տալիս 1930 թվի դարնանացանի ընթացքում տրակտորային աշխատանքների հետազոտությունը: Այդպես, բամբակացան շրջանում Վաղարշապատի տրակտորային շոկատի «Փորձգործները» ծախսել են ամեն մի հեկտարին միջին հաշվով 34 կգ. նավթ, Ղամարլուին 36 կգ., Հրազդանին 38 կգ.: Իսկ «Ինտերնացիոնալները» ծախսել են նույն կարգով 32 կգ., 33 կգ., 35 կգ.: Լենինականի խորհրտնտեսություն ամեն մի «Ինտերնացիոնալ» ծախսել է 30 կգ., Զոդին 35 կգ., իսկ մեքենատրակտորային կայանում 32 կգ. կամ յեթե վերցնենք ըստ ուժաժամի, կտեսնենք, վոր միջին հաշվով տրակտորի ամեն մեկ ուժին մի ժամվա ընթացքում ծախսվում է 600—700 գրամ սպիտակ նավթ, այնինչ պետք է ծախսվի 350—475 գրամ: Այդ ցույց է տալիս, վոր մենք բոլորովին աչքաթող ենք արել նավթամթերքը խնայողությամբ ծախսելու կարևոր խնդիրը: Յեթե հաշվելիս լինենք թե ինչքան նավթամթերք կխնայենք մի տարվա ընթացքում, կտեսնենք, վոր ներկայումս

աշխատող 300 տրակտորով (վերածելով 10 ձիու-
ուժի) մի տարվա ընթացքում միայն սպիտակ
նավթից կուռենանք խնայողություն շուրջ 900
տոն, կամ մոտ 54.000 ռուբլի: Այդ խ. Հայաս-
տանի համար, իսկ յեթե վերցնենք խ. Միու-
թյունը, վորտեղ 80.000-ից ավելի տրակտորներ
են աշխատում, կտեսնենք, վոր նավթամթերքի
խնայողությունից պետությունը կտեսնեսի տա-
նյակ միլիոններ:

Այստեղից պարզ յերևում է, վոր բոլոր
տրակտորաուղատափործող տնտեսությունները
պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնեն նավ-
թամթերքը խնայողաբար ծախսելու վրա և այդ
առթիվ կազմակերպեն զանազան, մրցանակա-
բաշխություններ, սոցմրցումներ, արտադրական
խորհրդակցություններ — տրակտորիստների և
բրիգադապետների միջև:

1929 թվում տրակտորների կատարած աշ-
խատանքների հետազոտությունը ցույց է տա-
լիս, վոր մեկ հեկտար վարի ինքնարժեքը բամ-
բակմիության վրա նստել է մինչև 29 ռուբլի,
տրակտորները ունեցել են ամբողջ տարվա ըն-
թացքում շուրջ 350—400-ական աշխատանքի
ժամ, կամ վերածելով վարի—ամեն մի տրակ-
տորի արտադրողականությունն յեղել է 70—
80 հեկտար: 1930 թվի գարնանացան կամպանի-

յաի ընթացքում տրակտորների աշխատանքների
հետազոտությունից պարզվում է, վոր միջին
հաշվով ամեն մի տրակտորը այդ կարճ ժամա-
նակվա ընթացքում վարել է 75—80 հեկտար,
ընդ վորում «Խնտերնացիոնալ»-ների արտադրո-
ղականությունը հասել է մինչև 100—110 հեկտա-
րի, իսկ «Ֆորդոնները» — 50—60 հեկտարի:
Այստեղից պարզ է, վոր տրակտորի արտադրո-
ղականությունը ամբողջ տարվա ընթացքում
միջին հաշվով կհասնի 200 և ավելի հեկտարի:

Համեմատենք տրակտորի վարը յեղան վա-
րի հետ: Տրակտորի վարի ինքնարժեքը վորոշե-
լիս պետք է նկատի առնել հետևյալ ծախսերը:

- 1) Նավթամթերք
- 2) Ամորտիզացիա (մաշվածություն)
- 3) Նորոգում
- 4) Հիմնական ներդրումի տոկոսներ
- 5) Տրակտորիստի վարձ
- 6) Ծածկոց տրակտորի համար և այլ վե-
րադիր ծախսեր:

Հաշվենք այդ ծախսերը մեկ առ մեկ այն-
պես, ինչպես այդ պետք է զրված լինի ռացիո-
նալ կերպով կազմակերպված տրակտորային
տնտեսություններում:

Մեկ հեկտար վարի համար կպահանջվի:

- 1) Սպիտակ նավթ — 25 կգ. 7 կ. 1 ո. 75 կ.
 - 2) Յուղ (ավտոլ, վիսկոզին,
տավոտ) 2 կգ. 50 կ. 1. ո.
 - 3) Բենզին 0,4 կգ 25 կ. 10 կ.
 - 4) Ամորտիզացիա 2 ո.
 - 5) Նորոգում (հաշված պա-
հեստային մասեր) 2 ո.
 - 6) Տրակտորիստի վարձ 2 ո.
 - 7) Ծածկոց և այլ վերա-
դիր ծախքեր 2 ո.
-
- 11 ո. 85 կ.

Կլոր 12 ո.

Խոշոր խորհրդային տնտեսություններում, ինչպիսին է «Գիգանտը» տրակտորի վարի ինք-
նարժեքը կազմում է 9 ուղբուց վոչ ավելի։ Այս գարնան մեր հետազոտությունները ցույց
տվին, վոր մեկ հեկտար վարը միջին հաշվով
նստում է 15-16 ո.։

Յեզներով վարելու դեպքում կպահանջվի.

- 1) 10 յեզ — որեկան 1 ո. 50 կ. — 15 ո.
- 2) Մեկ մաճկալ — 2 ո.
- 3) 3 հոտաղ — 2 ո. 50 կ.

Ընդամենը 19 ո. 50 կ.

Որեկան 5 լուծ յեզներով կվարվի կես հեկ.

տար հող։ Ուրեմն յեզներով վարելու դեպքում
մեկ հեկտար վարի արժեքը կկազմի 39 ուղբի։

Այդպիսով, մենք տեսնում ենք, վոր տրակ-
տորի վարը ավելի քան յերկու անգամ եժան է
նստում յեզներով վարելուց։

ՏՐԱԿՏՈՐԸ ՏԵՔՆՆՈՒՄ Ե

Վարից հետո պետք է ցաքանել՝ հողը պատ-
րաստել ցանելու համար։ Հողը ցաքանելու
համար մեզ մոտ ստորածված են յերկու, կամ
յերեք ողակային զիգ-զագ և 8, 10, 12 ափսե-
լավոր փոցխերի (ցաքաններ), վորոնք աշխա-
տեցվում են ձիերով։

Տրակտորային ցաքանները (փոցխերը) ավե-
լի լայն են ու ծանր և մեծ արտադրողականու-
թյուն ունեն։ 8 կամ 10 ափսեյավոր փոցխով
(ցաքով) ձեռնաու չե տրակտորը աշխատեցնել,
վորովհետև տրակտորի ուժը լրիվ չի ոգտագործ-
վում և փոցխերը թանգ է նստում։

Մեծ ուժանոց տրակտորներին սովորաբար

կցում են 24—32 ափսեյավոր փոցխեր (ցաքաններ)։ Այդպիսիք չլինելու դեպքում հնարավոր է տրակտորի յետևից հարմարեցնել մի քանի 8 կամ 10 ափսեյավոր (ծիու) փոցխեր։

Քանի վոր փոցխերի կամ ցաքանների քանակը կախում ունի տրակտորի ուժից և հողամասի հարմարութիւններից (լայն տարածութիւն, հարթ և այլն) պարզ է, վոր տրակտորի փոցխելու (ցաքանելու) արատդրողականութիւնը կարող է տարբերվի 10—12 հեկտարից մինչև 40—50 հեկտար, ճիշտ այնպես, ինչպես տրակտորները ըստ ուժի լինում են 10—20-ից մինչև 60—100 ուժանոց։

Մշակված հողեր վարելիս յերբեմն ուղղակի գութանի յետևից (աջ կողմից) մեկ ողակալին զիգ-զագ ցաքան են կցում, այդպիսով վարը ու ցաքանումը մի գործողութեամբ կատարում Այդ հնարավոր է, վորովհետև տրակտորը ունի այնքան պահեստի ուժ, վոր հարկավոր է հմտորեն նրան հարյուր տոկոսով ոգտագործել։ Յեթե տնտեսութիւնը թրթուրավոր տրակտոր ունի, ձեռնտու յե (մեծ հողամաս լինելու դեպքում) ցաքանումը կատարել նրանով, վորովհետև վերջինս, ինչպես վերը տեսանք, հողը ավելի քիչ է պնդացնում։

Ցաքանելու համար միջին հաշվով ամեն մի

հեկտարին կգնա 7—8 կգ. սպիտակ նավթ մոտ 0,8 կգ. յուղ։ Յեթե բոլոր ծախքերը հաշվելու լինենք, կտեսնենք, վոր մեկ հեկտար ցաքանը (փոցխելը) կարժենա վոչ ավելի քան 3—3 ո. 50 կ.։

ՏՐԱԿՏՈՐԸ ՑԱՔԱՆԵՐ Ե

Ցանելու համար, ինչպես հայտնի յե, գործ են ածում շարքացաններ, վորոնք լինում են ձիու և տրակտորալին։ Տրակտորալին շարքացանները լինում են 18-ից մինչև 32 և ավելի շարքալին։ Մեր հանրապետութեան մեջ հիմա տարածված են 11 և մասամբ 13 շարքալին խոփիկավոր շարքացաններ և 8, 10, 12 շարքալին ափսեյավոր շարքացաններ։ Դրանք պատրաստված են հատկապես ձիու ուժով աշխատեցնելու համար։ Այնպես վոր, յերբ խոսում են շարքացանի արտադրողականութեան մասին, պետք է իմանալ, թե վերջապէս շարքացանի մասին է խոսքը։ Ձին տրակտորի համեմատութեամբ ավելի դանդաղ է շարժվում,

ձիու շարքացանը ավելի փոքր է, պարզ է ու
բեմն, վոր ձիու շարքացանների արտադրողակա-
նությունը տրակտորից խիստ փոքր կլինի:

Նորմալ պայմաններում 11 կամ 12 շարքա-
յին շարքացանների համար հարկավոր կլինեն
յերկու ձի: Որեկան նրանցով (10 ժամվա ըն-
թացքում) կարելի լի ցանել 4—6 հեկտար, մինչ-
դեռ տրակտորով որեկան կարելի լի ցանել 15—20
և ավելի հեկտար, սակայն մեր պայմաններում
յեղած շարքացաններով և տրակտորներով ցան-
վում է մինչև 10 հեկտար: Տրակտորային շար-
քացաններ չլինելու դեպքում կարելի լի յերկու
կամ յերեք ձիու շարքացաններ կցել տրակտո-
րին, վորի համար պատրաստված են հատուկ
կցորդման հարմարություններ և ստանալ տրակ-
տորային շարքացանի արտադրողականություն:

Վերը բերած տեղեկությունները վերաբե-
րում են հացահատիկային շարքացաններին: Այժմ
ծանոթանա՞նք այլ շարքացանների հետ ինչպիսիք
են բամբակի, յգիպտացորենի, ճակնդեղ շարքա-
ցանները: Մեզ մոտ մինչև հիմա բամբակը ցանում
են մի շարքային «Նվերի» կամ «Ռեկորդ» շար-
քացանով: 1930 թվի գարնան առաջին անգամ
յերկու շարքային բամբակի շարքացան գործա-
ծության մեջ դրվեց: Բոլորիս համար պարզ է,
վոր բամբակի ցանքսը պետք է կատարվի կարճ

ժամանակվա ընթացքում: Այդ տեսակետից մեկ
շարքային, կամ նույնիսկ յերկու շարքային շար-
քացանների արտադրողականությունը բավարար
չէ: Հարկավոր են տրակտորային շարքացաններ:
Մեկ շարքային բամբակի շարքացանը հատուկ
է մանր գլուղացիական տնտեսության: Կոլլեկ-
տիվացած խոշոր տնտեսությունների համար ան-
հրաժեշտ է գործածել բազմաշարքային բամբակի
շարքացաններ:

Մեկ շարքային շարքացանը, թեև շաղպանի
հանդեպ ունի խոշոր առավելություններ, սակայն
մյուս կողմից նա մեծ թերություններ ունի.
ամենից առաջ արտադրողականությունը ցածր
է, հետո նա ծուռումուռ շարքեր է անում, վորը
անշուշտ դժվարացնում է կուլտիվացիան: Այդ-
պես չի կատարվում յերբ բազմաշարքային բամ-
բակի կամ յգիպտացորենի շարքացաններ ենք
գործածում, վորոնց առավելությունը հենց նրա-
նումն է, վոր մի կողմից ցանքսը շուտ է կա-
տարվում և մյուս կողմից շարքերը միահավա-
սար հեռավորության վրա լինելով հնարավորու-
թյուն են ստեղծում հետագա կուլտիվացիան մե-
քենայով կատարելու:

Ներկայումս գոյություն ունեն հատուկ
տրակտորներ, վորոնք պատրաստված են միջ-
շարքային կուլտուրաների մշակման համար (ցա-

ներու, քաղհանելու և այլն) Այդպիսիներէց կա-
րելի յե հիշել «Փարմուլ» տրակտորը, վորին կըց-
վում ե չորս շարքային բամբակի կամ յեզիպ-
տացորենի շարքացան և վորը որեկան ցանում ե
մինչև 12 հեկտար բամբակ, ուրիշ խոտքով մի
տրակտորով որեկան ցանվում ե այնքան, վոր-
քան մի ձիով 12 որում:

Շատե՛ր կարծում են, վոր տրակտորը պըն-
դացնում ե հողը: Մենք արդեն ասացինք, վոր
դա այնքան ել ձիշտ չի: Այդ «Փարմուլ» տրակ-
տորը ցանելու ժամանակ աշխատում ե հատուկ
պատրաստված անիվներով, վորոնք հողը չեն
պնդացնում: Մյուս յերկրների վորձը ցուլց ե
տալիս, վոր վոչ մի հիմք չկա վախենալու, թե
տրակտորը կփչացնի հողը: Իսկ մյուս կողմից
վորքան շահում ե խոշոր անտեսութունը, յերբ
բամբակը տրակտորային շարքացանով ե ցանվում:

Յեթե համեմատելիս լինենք մեր շարքացա-
նով ցանելու ծախքը տրակտորային չորս շար-
քային շարքացանների հետ, կտեսնենք, վոր տրակ-
տորով ցանելու դեպքում մի հեկտար ցանքսը
կնստի վոչ ավել քան 1 ո. 50 կ.—2 ո., աջինչ
ձիով ցանելու դեպքում մի հեկտարը կնստի վոչ
պակաս 5—6 ուրլի:

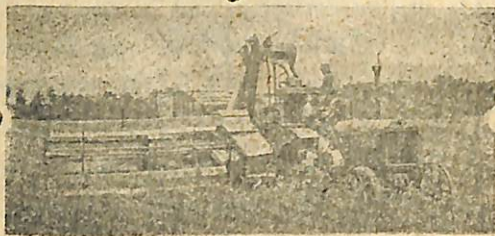
ՏՐԱԿՏՈՐԸ ՀՆՉՈՒՄ Ե

Ում հայտնի չե, վոր մեր գյուղացին նահա-
պետական միջոցներով ե կատարում իր հունձը:
Դեռ մինչև այսօր նա ցորենը հնձում ե ձեռքի
փոքրիկ մանգաղով, կամ մարանդիով, իսկ խոտը
գերանդիով: Որեկան հարկավոր ե 10—15 մարդ,
վորպեսզի մեջքները կռած կիզիչ արեի տակ լու-
սաքացից մինչև իրիկնամուտ մեկ հեկտար ցո-
րեն քաղեն: Տրակտորը ազատում ե մարդուն
այդ ծանր աշխատանքից: 15 մարդու փոխարեն
հարկավոր են միայն յերկու մարդ աշխատեցնե-
լու համար տրակտորը և խուրձ կապիչը, վորով
որեկան կարելի յե հնձել 7—10 և ավելի հեկ-
տար, այդպիսով մեկ որում կատարել այնքան
աշխատանք, վորքան 70—80 մարդ կարող են
կատարել:

Խ. Միության գործարանները սկսել են ամե-
նաուժեղ թափով պատրաստել խոշոր հնձող մե-

քենաներ տրակտորով աշխատելու համար: Իհարկե, խոսք չի կարող լինել, վոր որեկան 7—10 հեկտար հնձող մեքենան ձեռնտու լինի անհատական տնտեսության մեջ նրան աշխատեցնելու համար: Անպատճառ պետք է լինի խոշոր հողամաս, վորպեսզի մեքենան աշխատի լրիվ բեռնըվածությամբ: Բացի հնձող մեքենայից, վորը լինում է մի քանի տեսակի, տրակտորը աշխատեցնում է նաև կոմբայնը, դա մի հսկա գյուղատնտեսական մեքենա յե, վորը, կարճ ասած, հնձող և կալսող մեքենայի աշխատանքը միաժամանակ է կատարում, այսինքն հենց արտի մեջ մի կողմից հնձում է և մյուս կողմից հնձածը զնացած տեղում ծեծում և մաքուր ցորեն դուրս բերում:

Որեկան մի տրակտորով այգալիսի մեքենան կհավաքի 12—20 հեկտար: Վոչ մի կասկած, վոր

վոչ թե անհատական տնտեսությունները, այլ նույնիսկ փոքր կոլխոզները չեն կարող այգալիսի

բարդ մեքենայի համար բեռնվածություն ստեղծել:

Խ. Միության մեջ արդեն սկսել են այդ կոմբայներից (հնձող կալսող մեքենաներ) պատրաստել:

Տրակտորը գործածվում է նաև խոտհարքները հավաքելու համար: Հայաստանում յեղած խոտհար մեքենաները ձիերով են աշխատում: Այս տարուց սկսած ներմուծվում են հատուկ խոտհար մեքենաներ, վորոնք հարմարեցված են «Ֆորդգոն» կամ «Ֆարմոլ» տրակտորով աշխատելու:

Տրակտորային խոտհար մեքենայի լայնությունը 2,4 մետրից մինչև 3 մետր է: Որեկան այգալիսի մեքենայով կարելի յե քաղել մինչև 15 հեկտար: Այստեղից պարզ է, վոր յեթե մի ձիու խոտհար մեքենան փոխարինում է 12 գերանդիավորի, ապա 1 տրակտորային խոտհար մեքենան կփոխարինի 25—30 և ավելի գերանդիավորի: Ֆորդգոնով աշխատող խոտհար մեքենան «Դիտրոիս» մարկայի մեքենա յե:

ՏՐԱԿՏՈՐԸ ԿԵԼՍՈՒՄ Ե

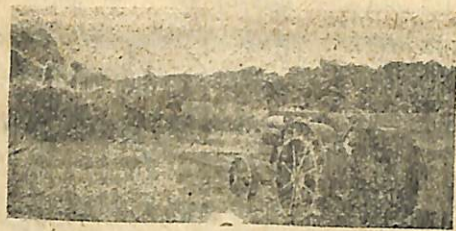
Գյուղացին մանգաղով քաղելուց հետո, իր ցորենը ծեծում է կամերով, կամ ջառճարով, փոքրիկ կալերի վրա: Որեկան յերկու, յերեք կամով ծեծում է 200—300 խուրձ և հետո հավա-

քում—դեպ անում, վոր քամուն տա, կամ քամ-
հարով գտի. Դա ամենախետամնաց ձևն է բեր-
քահավաքման աշխատանքներում. Մեզ բոլորիս
լավ հայտնի յե, թե ինչպես ամբողջ ուրը գյու-
ղացին իր ընտանիքով պարապում է յերկու յե-
րեք բեռ (20 – 30 փութ) ցորեն, կամ գարի մաք-
րելու համար:

Այդպիսով ժամանակը իզուր վատնում է
աշխատանքի ամենավատթար պայմաններում և
ստացած արդյունքն էլ քիչ:

Փոքրիկ կալը մեկից յերկու ամիս զբաղեցնում
է նրան: Այդպես աշխատելուց բան դուրսչի գա:

Կալսելու աշխատանքը արագացնելու և գյու-
ղացու բեռը դյուրացնելու համար պետք է կոլ-

եկտիվ կերպով տրակտորի հետ միասին կալսող
մեքենա ձեռք բերել:

Տրակտորը աշխատեցնում է կալսող մեքե-
նան, վորը որեկան 600-ից—1000 փութ ցորեն
կմաքրի, կգտի և տուրակները կլցնի. Տրակտո-

րով աշխատող կալսող մեքենան կարող է առանց
դադարի յերկու յերեք հերթ աշխատել. Այդ դեպ-
քում մեքենայի արտադրութունը կրկնակի և
յեռակի կդառնա: Դա ցույց է տալիս, վոր մի
կալսող մեքենա սեզոնում կարող է 400-ից—
600 հեկտար ցորեն կամ գարի մաքրել. Դրա հա-
մար կպահանջվի 1 տրակտոր, 1 փորձված տրակ-
տորիստ, որեկան 10 – 15 մարդ՝ խրճերը մեքե-
նայի բերանը տալու, դարմանը հավաքելու, ցո-
րենը տանելու և այլն: Ուրեմն, յեթե մի գյուղ,
ասենք 250 տնից բաղկացած, ունի 600 հեկտար
ցանքս, այդ գյուղի համար կպահանջվի ընդամե-
նը 1 կալսող մեքենա և մեկ տրակտոր՝ փոխ-
րինելու համար 300 – 400 կամ 600 – 800 լըծ-
կաներով:

Կալսող մեքենայի մի փութ ցորեն մաքրելը
կեստի 4-ից – 10 կոպեկ, իսկ կամերով—ամենա-
քիչ 60 – 70 կոպ. Հայաստանում մենք այժմ շատ
քիչ կալսիչներ ունենք—ընդամենը 20 – 25 հատ:
1931 թվի համար նախատեսված է մինչև 100
հատ:

ՏՐԱԿՏՈՐԸ ԿԵՏՐՈՒՄ Ե ՅԵՎ ՈՅԼ ԸՈՒՆԵՑՆԵՔ

Բոլոր տրակտորները իրենց կողքին ունեն
փոկազնաց անիվ (շկիվ), վորի միջոցով աշխա-
տեցնում են այլ մեքենաներ:

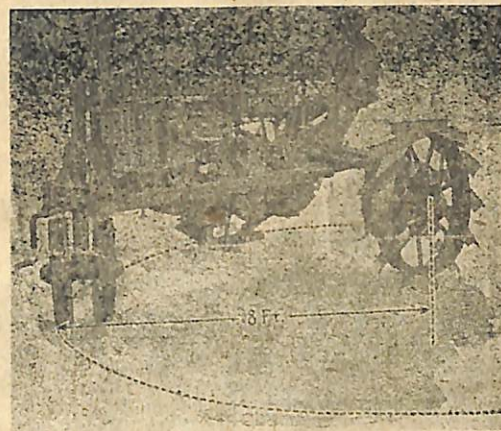

Խնչպիսի ալ աշխատանք տրակտորը կարող է կատարել:

Տրակտորով կարելի է խոտ մամլել, մոտոռադաց աշխատեցնել, կովերի համար սիլոսի կեր պատրաստել:

Շինարարութեան առաջադրեցում տրակտորը ոգտագործվում է քար ջարդելու, բետոն խառնելու, ծանրութիւններ տեղափոխելու, սղոցարան աշխատեցնելու, ելեքտրական լույս տալու և մի շարք ալ աշխատանքներ կատարելու համար:

Մեր մշակութիւններից բամբակը ավելի շատ ձեռքի աշխատանք է պահանջում: Կա հատուկ

տրակտոր, վորը կարող է բամբակը կուլտիվացիայի յենթարկել: Այդպիսին է «Ճարմուլ» տիպի տրակտորը, վորը ունի յերեք անիվային հարմարութիւն, հետեի անիվները ընդգրկում են բամբակի յերկու շարքերը, իսկ առջևի անիվը գնում է ալդ յերկու շարքերի միջով: Այդ տրակտորի շրջանակը այնպես բարձր է կառուցված, վոր բամբակի կամ յեգիպտացորենի շարքերի միջով շարժվելիս չի փչացնում բույսը, իսկ հետևից կամ առջևից կցված կուլտիվատորը միանգամից կարող է մինչև չորս շարք քաղհանել: Այդ նույն տրակտորով բամբակը կարելի է ծծումբով սրսկել: Դրա համար հարկավոր է միայն հարմարեցնել «Նիագարա» սիստեմի 6 շարքա-

յին ծծումբ սրսկող մեքենան տրակտորի վրա:

Այնուհետև տրակտորը գործածում են անտառից փայտեղեն փոխադրելու համար: Թրթուրավոր տրակտորները ավելի նպատակահարմար են գործածելու այդ աշխատանքների համար, քանի վոր վերջիններս իրենց կառուցվածքով ավելի հարմարեցված են դաշտի անհարթ լեռնափնի, քան անիվավորները: Թրթուրավոր տրակտորներից կարելի չէ հիշել «Կլեվելանդ» տրակտորները կամ, կարճ ասած, «Կլետրակ» և «Կատերփիլար», տիպի տրակտորներ:

Այդ տիպի տրակտորները լայն գործածություն կգտնեն նաև ճանապարհների շինարարություն մեջ: Ձմեռ ժամանակ նրանցով կարելի չէ ճանապարհների ձյունը մաքրել և այդպիսով ընդհատված լերթհեկուլթյունը վերականգնել:

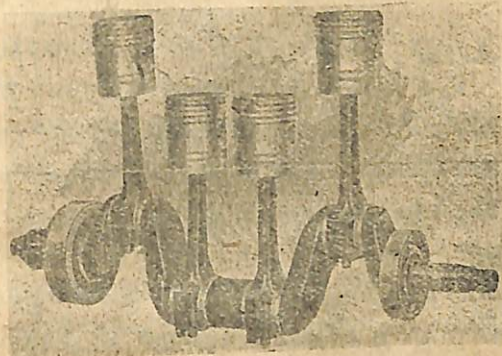
ԻՆՉՊԵՍ Ե ԸՆԹԵՏՈՒՄ ՏՐԱԿՏՈՐԸ

Այժմ մի քանի խոսք տրակտորում ուժ արտադրելու մասին:

Տրակտորը կարելի չէ բաժանել լերկու մասի. 1) տրակտորային շարժիչ, վորի մեջ պատրաստվում է ուժը և 2) փոխանցման մեխանիզմներ ու մասեր, վորոնք անհրաժեշտ են աշխատանք կատարելու համար: Շարժիչում պատրաստված ուժը մի շարք գլանաձև առամնավոր

անիվների միջոցով փոխանցվում է լետևի անիվներին, վորոնք ուժ ստանալով ամբողջ մեքենան բոլորում են առաջ, իսկ առջևի անիվները ծառայում են միայն ուղղություն պահպանելու համար:

Այժմ տեսնենք ուժը ինչպես է ստացվում շարժիչի մեջ:

Տրակտորային շարժիչները ունենում են մեծ մասամբ չորս գլաններ, վորոնց մեջ աշխատում են մխոցները: Մխոցները միացված են ծնկաձև առանցքին, վորը պտտվելիս մխոցները վերև ու ներքև է տանում-բերում: Ծնկաձև առանցքը ախպես է շինված, վոր պտտվելիս առաջին և չորրորդ մխոցները միաժամանակ են բարձրանում ու իջնում, լերկրորդ ու յերրորդ — միաժամանակ:

Յենթադրենք մի ըոպե, վոր շարժիչը մի գլանային եւ Ուժը այդ գլանում ստացվում ե հետեյալ կերպ. մխոցը յերբ ներքե ե իջնում, նա ներածում ե պայթուցիկ խառնուրդ գլանի մեջ. Այդ խառնուրդը բաղկացած ե լինում գոլորշիացած սպիտակ նավթից ե ողից այնպիսի հարաբերությամբ (14 ից — 17 մաս ող, մեկ մաս հեղուկ վառելիք), վոր հեշտությամբ պայթում եւ

Պայթուցիկ խառնուրդը ներաճման խփանի միջոցով ներս առնվելուց հետո մխոցը վերե ե գնում ե սղմում ե այդ խառնուրդը վորքան վոր կարող եւ Յեթե մխոցի առաջին գործողութիւնը մենք կոչում ենք ներածում այդ յերկրորդ գործողութիւնը կլինի սեղմում: Սեղմումի գործողության վերջին, յերբ խառնուրդը գտնվում ե ուժեղ ճնշման տակ, գլանի մեջ, մխոցի գլխին ելեկտրական կայծ ե առաջանում, վորը ե պայթեցնում ե խառնուրդը: Պայթումից առաջացած ուժի շնորհիվ մխոցը, թափով ներքե ե գնում ե իր հերթին պատեցնում ե ծնկաձև առանցքը: Շարժիչի մխոցների աշխատանքը այնպես ե դասավորվում, վոր շորս գլանային շարժիչում մի ըոպելում ստացվում ե մոտ 2.000 պայթում — ծնկաձև առանցքը այդ դեպքում կատարում ե 1.000 պտույտ: Հասկանալի յե վոր շարժիչի մեջ մի ըոպելում 2.000 պայթում առաջանալով հսկայական ուժ ե ստաց-

վում, վորը ե ծնկաձև առանցքի ու նրա ծայրին հաջորած թափանիվի միջոցով փոխանցվում ե մի շարք ատամնավոր անիվների ու արտեղից ել տրակտորի յետեի անիվներին:

Պայթման գործողութիւնից հետո մխոցը վերե ե բարձրանում ե դուրս վանում այրված զապը: Այսպիսով շարժիչի ամեն մի գլանում շորս գործողութիւն ե տեղի ունենում — ներածում, սեղմում, պայթում, արտածում — ե այդ գործողութիւնները իրար հաջորդում են այնպես արագ ե համաչափ կերպով, վոր մենք լսում ենք միայն շարժիչի անընդհատ միայր ձայնը:

ՏՐԱԿՏՈՐԸ ՊԵՏԶ Ե ԼՈՎ ԽՆԾԻՄԸ

Տրակտորի կյանքը յերկարացնելու համար հարկավոր ե նրան լավ խնամել: Վորքան վոր անփութ ե անուշադիր վերաբերմունք ցույց տանք հանդեպ մեքենան, այնքան նա շուտ կմաշվի ե գործածութիւնից դուրս կնկնի:

Տրակտորը պետք ե յուղել: Յերեք տեսակ յուղ ե հարկավոր: Շարժիչի համար գործածվում են «Ավտալ» յուղեր («Լ» — ձմեռ ժամանակ, «Մ» — գարուն ե աշուն ժամանակ, «Տ» — ամառվա շոգ ժամանակ):

Փոխանցման մեխանիզմների (արագության արկղ, դիֆֆերենցիալ) համար գործածվում ե

ավելի թանձր յուղ, վորը կոչվում է վիսկոզին (№ 3—ձմեռ, գարուն, աշուն, № 5—ամառ ժամանակ): Առջևի և հետևի անիվների համար գործածվում է թանձր տավոտ յուղ: Վորպեսզի տրակտորը յերկար աշխատի և քիչ յենթակալինի նորոգման, անհրաժեշտ է ճշգրիտ կերպով հետևել այն յուղացուցակին, վորը կազմված է տրակտորների համար:

Զուրը պետք է միշտ լիքը պահել ռադիատորում, վորպեսզի մեքենան չափից ավելի շտաքանա և ուժից չընկնի: Իհարկե ավելի լավ է անձրևի շուր գործածել, վորովհետև վերջինս չի պարունակում իր մեջ կրալին մասեր, վորոնք ջրի յեռացման և հովացման պրոցեսում կաշում են գլանների պատերին, կազմում են հաստ շերտ և խանգարում են գլանների նորմալ հովացման:

Յուրա ժամանակ շատ զգուշ չափով է լինել, շուրը չթողնել ռադիատորում, վորովհետև կարող է սառչել, իսկ շուրը սառչելուց լայնանում է, կտա շարժիչը կպատռի: Այդպիսի դեպքեր պատահում են մեզ մոտ:

Պետք է զգուշ լինել, կոշտ ճանապարհով գնալիս տրակտորը արագ չը քշել, վորովհետև մեծ ցնցում է պատճառում տրակտորին: Աշխատել տրակտորը միշտ մաքուր պահել կեղտից, յուղից, փոշուց:

Յնթե ինչ-վոր պատճառներից տրակտորի մեջ ծեծք է առաջանում — չպետք է շարունակել քշել, առանց մեխանիկից կամ բրիգադիրից թույլտվություն ստանալու:

ՄԵԶՆԵՆ-ՏՐԱԿՏՈՐՆԵՐՆ ԿՈՏԵՆՆԵՐ ԵՄՎ. ՉՈԿՈՏՆԵՐ

Տրակտորների տեխնիկական և տնտեսական եֆֆեկտը ավելի ցայտուն է կերպով հայտաբերվում է, յերը նրանք խնամվում և ոգտագործվում են մեքենա տրակտորային կայանի կամ շոկասի կողմից: Այժմ մեզ մոտ տրակտորները կենտրոնացվում են, և ընդհանուր դեկավարութունը անցնում է տրակտոր-կենտրոնին, վորը ունի համապատասխան տեխնիկական շտատ — հետևելու մեքենաների լրիվ բեռնվածության, ռացիոնալ ոգտագործման և լավ խնամելուն:

Ըստ ծրագրի Հայաստանում պետք է կազմակերպվեն 6 մեքենա — տրակտորային կայաններ — Սարգարաբադում, վորը արդեն կա, Ուլուխանլիում, վորտեղ նույնպես արդեն կազմակերպվում, և Լենինականում, Բասարզեշարում, Դավալվում և Լոռում:

Մեքենա-տրակտորային կայանները դառնալու յեն այն կներգետիկ բազաները, վորոնք պետք է վերակառուցեն գյուղատնտեսութունը և արդյալիստական ուղիներով:

6 7- -

№ 10 (1 1/2 д.)

А. КАЗАРЯН

ТРАКТОР И ЕГО РАБОТА

Госиздат ССР Армении
Эривань — 1931

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0280342

16171